

2017-050

Archeologienota Eke Zandstraat 59

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

5-5-2017

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een verkavelingsvergunning te Eke Zandstraat, waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog. Het terrein bevindt zich ter hoogte van Zandstraat 59 te Eke (provincie Oost-Vlaanderen, deelgemeente van Nazareth). Het plangebied, 16 204m² groot, wordt momenteel ingenomen door een hoeve met bijhorende stallen, schuren en bijgebouwen, en omliggende weilanden. Op het terrein bevinden zich enkele bomen. Het volledige plangebied wordt verkaveld: er worden 20 woonkavels aangelegd, alsook een wegenis. Ook zullen de nodige nutsleidingen worden voorzien, zowel onder de wegenis als van de diverse wooneenheden naar de wegenis. Voorafgaand aan de werken moeten de hoevegebouwen gesloopt worden en zullen de bomen worden gerooid. Er kan vanuit gegaan worden dat het archeologisch bodemarchief over het volledige plangebied bedreigd wordt door de werken.

Het uitgevoerde bureauonderzoek is volledig waarbij alle relevante en beschikbare bronnen teruggevonden werden en geraadpleegd. Sinds de oudste beschikbare en betrouwbare kaart, de Ferrariskaart uit ca. 1770, wordt op het plangebied een hoeve met bijgebouwen afgebeeld. Het grootste deel van deze gebouwen maken vandaag nog steeds deel uit van de site, die in de 19de en 20ste eeuw verder werd uitgebreid met bijgebouwen. Volgens historische bronnen gaan de oudste nog aanwezige gebouwen terug tot begin 18de eeuw. Hoe de site er uitzag voor het begin van de 18de eeuw kon niet achterhaald worden; of er ooit sprake was van een omgrachting omheen de hoeve is niet duidelijk. De directe regio van het plangebied tamelijk rijk is aan archeologische indicatoren. Het betreffen voornamelijk losse vondsten uit de steentijden en de Romeinse periode, aangetroffen bij veldprospectie. In de directe omgeving van het plangebied werd nog maar beperkt echt archeologisch onderzoek uitgevoerd; een onderzoek in het kader van collectorwerken net ten oosten van het plangebied leverde echter sporen op van Romeinse aanwezigheid, in de vorm van een *enclosure*, grachten en een begraving. Het middeleeuwse Eke ontwikkelde zich zo'n 750m ten noordoosten van het plangebied, dicht bij de site zijn ook losse vondsten uit de middeleeuwen gekend.

Deze gegevens tonen aan dat het projectgebied een eerder hoge archeologische verwachting heeft: niet alleen is er de nog bestaande 18de-eeuwse hoeve met mogelijk een oudere voorganger, daarnaast is een site uit de middeleeuwen en/of de Romeinse periode zeker niet uit te sluiten. Veldprospecties hebben in de nabije omgeving heel wat vondsten uit de steentijden opgeleverd, maar dit gaat over verspreide vondsten die geen *in situ* bewaarde steentijdsite garanderen. Er zijn geen aanwijzingen voor begraven horizonten op het plangebied, waardoor er geen specifieke verwachting is voor een goedbewaarde steentijdsite. Gezien de aard van de site en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk. Ook naar kosten-batenanalyses is deze onderzoeksmethode te prefereren. Andere vooronderzoeken (geofysisch, boringen, oppervlakteprospecties en metaaldetectie) zijn niet zinvol en dienen bijgevolg niet uitgevoerd te worden. Dit sleuvenonderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, aangezien het pas kan uitgevoerd worden na sloop van de huidige gebouwen en rooien van de bomen.

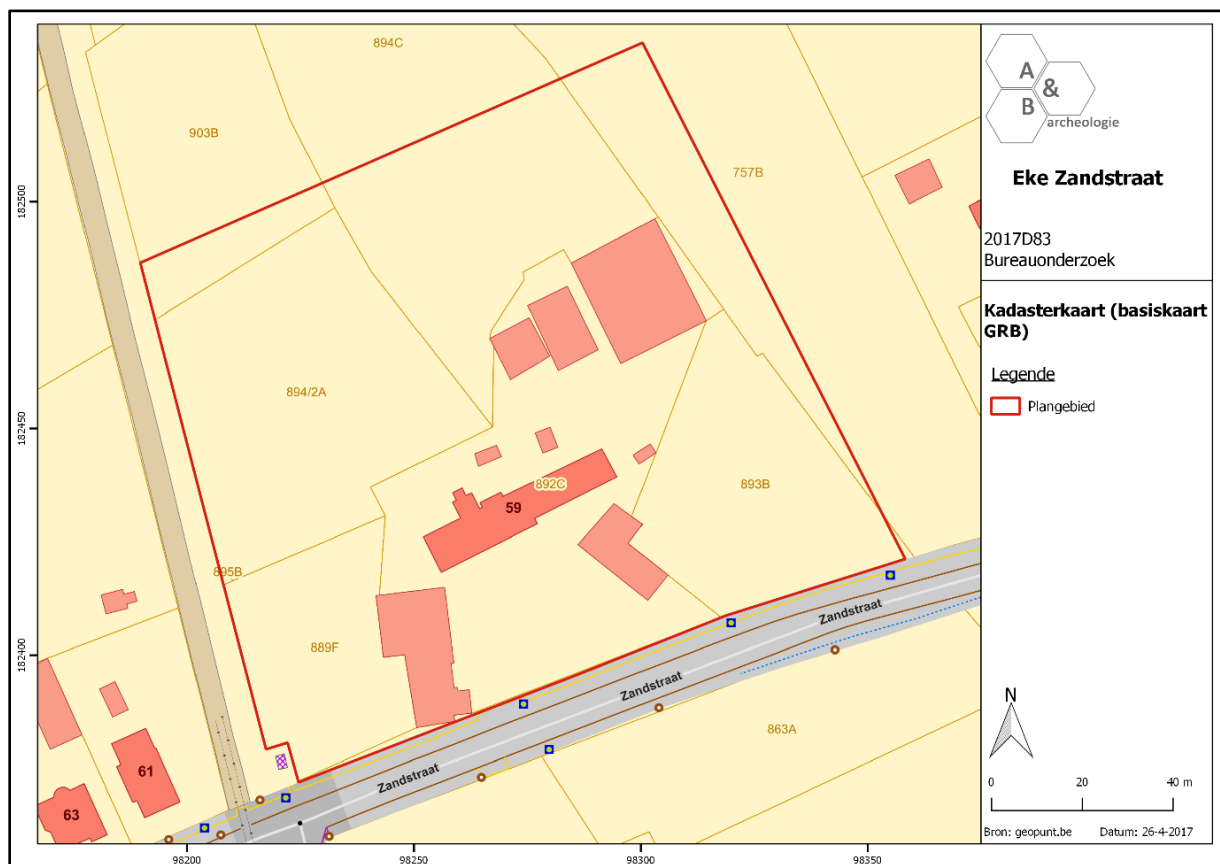
2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: Eke Zuidstraat 59

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 98 189 en Y: 182372; X: 98358 en Y: 182535

Kadastergegevens: Eke (Nazareth), afdeling 2, sectie A, perceel nr. 892c, 889f, 895b, 894/2a, 893b (partim), 894c (partim), 903b (partim)

Het plangebied is 16 204m² groot.

Figuur 1 Uitsnede uit het kadasterplan met aanduiding van het projectgebied, dat volledig in aanmerking komt voor verder vooronderzoek (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is om te achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Is er een voorloper van de huidige hoeve aanwezig? Was deze hoeve of zijn voorganger omgracht?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om deze site te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op figuur 2. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Voorafgaand het sleuvenonderzoek dienen de bestaande gebouwen afgebroken te worden en dienen de bomen gerooid te worden. Bij de sloop van de oude hoevegebouwen, dit zijn het woonhuis en de 2 grote schuren tegen de Zandstraat, is het van belang dat er maar gesloopt wordt tot op maaiveldniveau. Eventueel aanwezige kelders of oudere vloerniveaus onder de huidige vloer worden niet uitgebroken, aangezien deze nog informatie kunnen bevatten over oudere fases van de hoeve. De nieuwere boerderijgebouwen, in het noordoosten van de site, kunnen volledig gesloopt worden, inclusief eventueel aanwezige kelders. Bij het rooien van de bomen is het van belang dat er een deel van de stronken blijft zitten, en dat bvb. niet het wortelgestel wordt uitgefreesd of uitgegraven. Dit kan namelijk nefast zijn voor het archeologisch bodemarchief.

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt te worden van de inplanting van parallelle ononderbroken proefsleuven in het onderzoeksgebied. Bij de inplanting bedraagt de afstand tussen de proefsleuven minimum 12m en maximum 15m (van middenpunt tot middenpunt). Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en NW-ZO georiënteerd. Op die manier wordt een eventuele oude omgrachting rond de hoeve maximaal aangesneden¹ (als die omgrachting er was, dan zal deze haaks op en evenwijdig aan de Zandstraat verlopen hebben) en is er ook het meest kans om bewoning uit oudere perioden aan te snijden. Vanwege deze specifieke vraagstelling (oude gracht, oudere bewoning) en de onregelmatige inplanting van de kavels is het niet mogelijk om de woonblokken te verliezen bij inplanting van de sleuven. Daarnaast worden extra volg-, dwarssleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen.

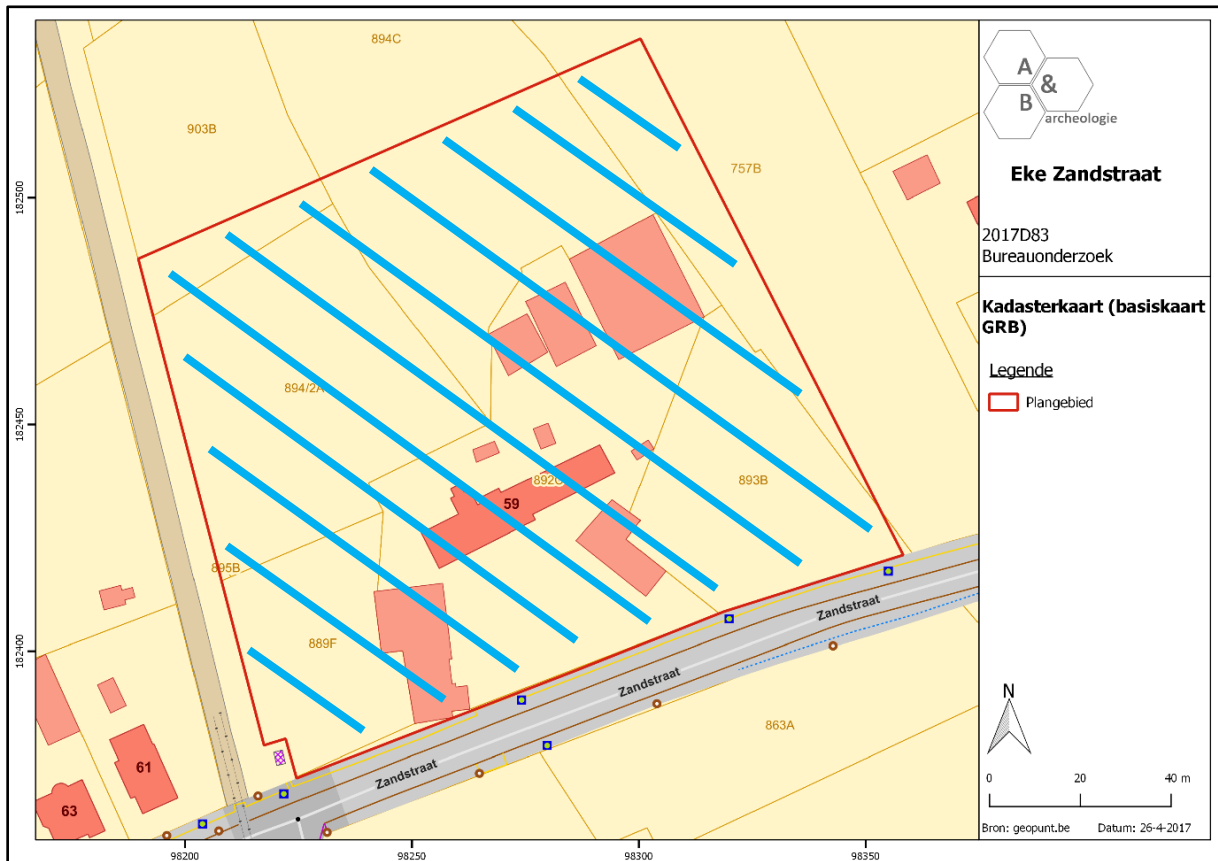
Er wordt 10%, oftewel ca. 1620m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 405m², door middel van volg-, dwarssleuven of kijkvensters. De ligging van deze bijkomende 2,5% is vrij te bepalen door de erkende archeoloog die het proefsleuvenonderzoek uitvoert. Op die manier is er een maximale info voor een minimale kost. Er wordt in totaal 2025m² oftewel 12,5% van het plangebied onderzocht.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichtn gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de

¹ Als die omgrachting er was, dan zal deze haaks op en evenwijdig aan de Zandstraat verlopen hebben. Als alle sleuven evenwijdig aan de Zandstraat worden aangelegd, dan bestaat de kans dat de grachten die evenwijdig liepen met de Zandstraat gemist worden. Als alle sleuven dwars op de Zandstraat worden aangelegd, dan bestaat de kans dat de grachten die dwars stonden op de Zandstraat gemist worden.

bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. urnengraven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hierboven beschreven methodes dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

Figuur 2 Projectie van de sleuven op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

- Het team moet bestaan uit minstens 1 archeoloog met minstens 100 werkdagen ervaring met onderzoek op zandgronden.
- Het team moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek in zandgronden.
- Het team moet bestaan uit minstens 1 archeoloog met ervaring met onderzoek van meerperiodesites.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.